

από τον Ευβοϊκό στο Αιγαίο

Κείμενο: **ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΡΑΦΟΜΑΝΙΚΗ**
Φωτό: **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΚΗΣ**

Εβρεχε χωρίς διακοπή όλη την Παρασκευή. Όχι να πεις μια ήπια ποτιστική ανοιξιάτικη βροχούλα, ούτε μια σύντομη καλοκαιρινή νεροποντή, μα μια βροχή που θύμιζε Νοέμβρη κι ας ήταν 18 του Μάη.

Ξημέρωσε το Σάββατο και δεν έλεγε να ξεθυμάνει.

Παρόλα αυτά, καθώς ετοιμάζα το σακίδιο έχωσα κάτω κάτω μαγιό και αντηλιακή, όχι μόνο από διάθεση να ξερκίσω το ανεπιθύμητο, μα από εμπιστοσύνη στους δορυφόρους που είχαν δώσει ευνοϊκή πρόβλεψη για το Σαββατοκύριακο. Στη μόστρα, όμως, φιγουράριζαν γκέτες για τη λάσπη και αδιάβροχο. Καλές οι θετικές σκέψεις και οι επισημονικές προγνώσεις, μα να 'χουμε και το νου μας.

Στο τρίωρο ταξίδι με το λεωφορείο χρειάστηκα γυαλιά ηλίου. Η συννεφιά μας είχε αποχαιρετήσει και η καλή διάθεση πολλαπλασιάστηκε.

Όρα πέντε το απόγευμα στο χωριό Μύλοι, έξω από την Κάρυστο - αφετηρία της πορείας - γίνεται συγκρότηση της ομάδας. Φοράμε τα ορειβατικά μπουτάκια, ρυθμίζουμε το ύψος των μπαστουινών, βάζουμε τα παπούτσια κάτω από τα πετρωμένα ορθόνοιχτα στόματα των λιονταριών που τρέχουν ασταμάτητα δροσερό νερό, φορτωνόμαστε τα σακίδια.

Τις γκέτες, όμως, τις αφήνουμε στην άκρη σαν περιττό βάρος. Η διψασμένη πετρώδης γη της Νότιας Εύβοιας έχει ρουφήξει όλο το νερό χωρίς ν' αφήσει ίχνη.

Μετριάσαμε.

Ακόμει τις τελευταίες οδηγίες: ο αρχηγός πρώτος - να δίνει το τέμπο. Ο τελευταίος «σκούπα» - να ελέγχει τη συνοχή της ομάδας. Όλοι οι υπόλοιποι ανάμεσα.

Εγκαταλείπουμε την άσφαλτο στρίβοντας δεξιά και δοκιμάζουμε ν' ανοίξουμε την πόρτα της πρόχειρης περιφράξης στ' αριστερά μα η ηλικιωμένη κυρία εμφανίζεται από το απέναντι σπίτι και μας διορθώνει. Να μην βιαζόμαστε, λέει, πρέπει ν' ανεβούμε λίγο ακόμα πριν στρίψουμε αριστερά. Ξεσπάμε σε γέλια καθώς, κατόπιν εορτής, θυμόμαστε πως απaráλλαχτα συνέβησαν τα πράγματα δύο χρόνια πριν. Η γιαγιά - να 'ναι καλά - είναι πάντα εκεί να φυλάει θερμοπύλες και να προλαμβάνει την αδημονία των ορειβατών.

Το τοπίο είναι γυμνό από δέντρα, μα ένα ευεργετικό ελαφρό αεράκι - αποβροχάρης - μας προστατεύει από τη ζέση. Σήμερα θα ιδρώσουμε λιγότερο. Μετά τις ξερολιθιές που οριοθετούν καλλιεργήσιμα κομμάτια στις παρυφές του χωριού, πιάνουμε το στενό ανηφορικό μονοπάτι. Στ' αριστερά μας υψώνεται ο πετρώδης λόφος που στεφανώνεται από την καλοδιατηρημένη ενετική ακρόπολη της περιοχής, το Κοκκινόκαστρο - πιο γλυκώχο ως Castello Rosso - που μοιάζει φυσική προέκταση του βουνού. Δικαίως οι φήμες το ήθελαν απόρρητο αφού για τη φρουρήσή του αρκούσαν 30 στρατιώτες. Εικόνες, φαινομενικά ασύνδετες - μα που

σχετίζονται με τον τόπο - από ηρωικές πολιορκίες και ρομαντικά ηλιοβασιλέματα μπλέκονται στο μυαλό μου.

Περπατάμε ένας-ένας. Αν κοιτάξεις πίσω θα δεις μια πολύχρωμη γραμμή που στριφογυρίζει ακολουθώντας τα φιδίσια τριγυρίσματα. Η πρώτη ώρα είναι η ώρα της προσαρμογής. Όλοι θα ζοριστούμε, άλλος περισσότερο, άλλος λιγότερο. Οι κουβέντες λιγοστές. Δεν θέλουμε να επιβαρύνουμε τα πνευμόνια, τα αφήνουμε να λειτουργούν στο ρυθμό εισπνοή-εκπνοή έτσι που να ανεβαίνουμε χωρίς να λαχανιάζουμε. Μπορούμε όμως χωρίς κόστος να παρατηρούμε. Ακόμα και η άνυδρη, στέρφα γη της Καρυστίας, τόσο όμοια με την Κυκλαδική, έχει ανθίσει. Α, αυτή η νύχτη του χρόνου! Χαμηλή χλόη σπαρμένη χαμολούλουδα: ροζ καμπανούλες, ανθισμένη μωβ χαμομήλι - η κοινή ρίγανη δεν έχει ανθίσει ακόμα, τα πράσινα κλωνάρια της μοσχοβολούν όμως καθώς συνθλιβονται κάτω από τα παπούτσια μας -, άσπρες μαργαρίτες, χαμομήλι...

-Πώς ξεχωρίζεις το χαμομήλι από τη μαργαρίτα;

-Από το άρωμα.

-Κι αν δεν σκύψεις να μυρίσεις;

-Τα πράσινα φυλλαράκια του είναι πιο λεπτά.

-Η κίτρινη άλως είναι φουσκωτή, πομπέ, ενώ στη μαργαρίτα επίπεδη.

Η στενή επαφή με τη φύση μας κάνει παρατηρητικούς, η λεπτομέρεια αποκτάει αξία, γίνεται σημαντική.

Στα πόδια μας χαμηλοί θάμνοι: θυμάρι που δεν έχει προλάβει ν' ανθίσει, μα απλώνει επιδεικτικά τα φουντωτά κλωνάρια με το φρέσκο πράσινο σκούρο χρώμα. Δεν πρόκειται να το χαρεί για πολύ. Μόλις εμφανιστούν τα μωβ ανθάκια, τα φύλλα θα έχουν ξεραθεί. Τα κισούρια είναι μπομπουκιασμένα. Σε μια δυο βδομάδες θα προκαλούν σμάρια μέλισσες με την ομορφιά των λεπτεπίλεπτων λευκών λουλουδιών τους. Η μνήμη της όσφρησης έχει ήδη φέρει στην άκρη της γλώσσας τη γεύση του μελιού. Μια χελώνα επιχειρεί να διασχίσει το μονοπάτι. Την μεταποτίζουμε απαλά. Μη βρεθεί κάποιος απρόσεκτος...

Με τούτα και κείνα η ώρα περνάει και από μακριά αγναντεύουμε τις κολώνες του αρχαίου λατομείου. Η πρώτη μας στάση. Νερό, φωτογραφίες, ξεκούραση, κουβέντα. Χαζεύουμε τις πέντε τεράστιες λαξευμένες μονολιθικές μαρμάρινες κολώνες μήκους 12 μέτρων, διαμέτρου δύο μέτρων - κύλινδροι για τους ντόπιους - ξαπλωμένες, αιώνες τώρα, στην ανηφοριά. Η περιοχή της Καρυστίας ήταν Ξακουστή για το μάρμαρο της. Κίνες από καρυστινό μάρμαρο έχουν εντοπιστεί σε ναούς της Ρώμης και της Αθήνας. Ο Στράβων κάνει αναφορά στους «καρυστινούς κίνες» που κρατάνε όμως καλά κρυμμένο το μυστικό τους. Με ποια μηχανικά μέσα θα τις κατέβαζαν κάτω στο λιμάνι; Γιατί τις είχαν επεξεργασθεί εδώ πάνω, ώστε να είναι έτοιμες για οικοδόμηση; Γιατί τις εγκατέλειψαν; Η πιο πιθανή εκδοχή είναι πως εγκαταλείφθηκαν όταν τα λατομεία σταμάτησαν να λειτουργούν και η ρωμαϊκή φρουρά αποχώρησε τον 3ο μ.Χ. αιώνα με την επαπειλούμενη πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Περπατάμε πάνω τους, προσπαθούμε να ψηθήσουμε από τη μια στην άλλη, δίνουμε τα χέρια σα να χορεύουμε, ποζάρουμε. Θαυμάζουμε τη θέα που απλώνεται κάτω. Η Κάρυστος μοιάζει λευκός γλάρος που απόκαμε και κούρνιασε με ανοιχτές φτερούγες στην ακροθαλασσιά. Ο Ευβοϊκός, παρά το ελαφρό ρυτίδωμα, γίνεται καθρέφτης που μέσα του βουλιάζουν περίεργοι σχηματισμοί από λευκά σύννεφα. Το χρώμα του νερού, ένα ανοιχτό μπλε ή σκούρο γαλάζιο, ξασπρίζει όσο το μάτι προχωράει προς το βάθος μέχρι να σκοντάψει σε στεριά. Η Μακρόνησος καλύπτει ένα κομμάτι από το ακρωτήριο του Σουνίου. Αν έλειπε είναι πολύ πιθανόν να βλέπαμε τα μάρμαρα του ναού να στραφαλιίζουν στο απογευματινό φως. Μα πάλι, αν έλειπε θα έλειπε ένα κομμάτι ιστορίας...

Από κει και πάνω το πετρώδες μονοπάτι - σε πολλά σημεία εμφανές καλντερίμι - φαρδαίνει ενώ η κλίση, που στην αρχή είναι απότομη, σταδιακά ομαλοποιείται. Η βλάστηση ψηλώνει, διεκδικεί το χώρο της, κλείνει το μονοπάτι και κάποτε είμαστε υποχρεωμένοι να παραμερίζουμε κλαδιά για να περάσουμε. Μπορούμε, όμως, να περπατάμε σε παρέες και να συζητάμε.

-Γιατί καλντερίμι σε μια μη κατοικημένη περιοχή; Εύλογη απορία. Τα ξέρουμε καλά τα καλντερίμια, τα έχουμε περπατήσει σ' όλη την ορεινή Ελλάδα, στεριανή και νησιώτικη. Έχουν συγκεκριμένη σκοπιμότητα. Συγκοινωνία και επικοινωνία και δρόμοι εμπορίου για πεζούς και ζώα σε εποχές που η μηχανή δεν είχε διευκολύνει ή μηπερδέψει τη ζωή. Εδώ θα πρέπει να ικανοποιούσε άλλες ανάγκες. Γιατί η περιοχή, χωρίς αμφιβολία, υπήρξε τόπος λατρείας και, όπως όλοι οι τόποι λατρείας, έχει μια ενεργειακή φόρτιση που ισχυριζόμαστε πως τη νιώθουμε κι όλας.

Λες να 'ναι ο καθαρός αέρας, η καλή διάθεση, η προσμονή της αυριανής συνέχειας, οι ενδορφίνες που εκκρίνονται ερήμην μας;

Φανερή η προσπάθειά μου να εξορθολογίσω το μεταφυσικό.

Η κουβέντα πηδάει σαν καγκουρό από τη λατρεία στη θρησκεία κι από κει στη λογοτεχνία. Από το βιβλίο: «Ιησούς: το πραγματικό ιστορικό πρόσωπο» του Γάλλου Ambelain στη «Αντιγνώση» το προγενέστερο βιβλίο της Λιλής Ζωγράφου.

Έλληνες!

Αιώνες τώρα συνηθίζουμε να φιλοσοφούμε περπατώντας!

Ποια άλλη απόδειξη, κύριε Φαμεράνερ, θα μπορούσε να σας πείσει για τη συνέχεια;

Το τοπίο έχει πια αλλάξει. Έχουμε καβατζάει τον αυχένα του βουνού και έχουμε περάσει στο πίσω μέρος. Φάτσα η Άνδρος ενώ η Κάρυστος έχει μπει στην αθέατη πλευρά. Η κεραία της κινητής τηλεφωνίας εμφανίζεται από μακριά, σημάδι πως φτάσαμε στο χωματόδρομο. Η ιδέα δεν είναι δελεαστική, μα πρέπει να τον υποστούμε με το μόνο τρόπο που ξέρουμε. Απασχολώντας το μυαλό μας με κουβέντες. Το φαράγγι που θα περπατήσουμε αύριο ανακαλεί στη μνήμη γνωστά κι αγαπημένα φαράγγια. Ένας άτυπος διαγωνισμός καλλονής με τον Ενιπέα να παίρνει με ομοφωνία το στέμμα. Για την επόμενη διάκριση υπάρχει διχογνωμία. Βίκος ή Σαμαριά;

-Η Σαμαριά είναι πολυδιαφημισμένη, οι Κρητικοί ξέρουν πολύ καλά να προβάλλουν τον τόπο τους.

-Το γεωλογικό φαινόμενο «πόρτες της Σαμαριάς» είναι μοναδικό στην Ελλάδα. Θυμήσου το δέος που φέρνει η αγριάδα του τοπίου.

Πώς να βαθμολογήσεις την ομορφιά χωρίς όργανο αντικειμενικής μέτρησης; Περιοριζόμαστε να θυμόμαστε και να θυμίζουμε φαράγγια.

- Του Ίμβριου
- Της Ρεκάς
- Της Χάλαρης
- Του Βιρού
- Της Αγάλης
- Το Πανταβρέχει

Μακρύς ο κατάλογος των φαραγγιών και των εντυπώσεων, σπρώχνει το χρόνο κι ο δρόμος λισσοτεύει. Το λεωφορείο του ΚΤΕΛ - βγαλμένο λες από ελληνική ταινία του '50 - έχει κουβαλήσει τις αποσκευές μας και διακρίνεται από μακριά παρκαρισμένο. Ζαλωνόμαστε τα υπάρχοντά μας και ανηφορίζουμε τα πεντακόσια μέτρα που μας χωρίζουν από το καταφύγιο. Διασχίζουμε το επίπεδο λιβάδι όπου οι πιο γρήγοροι έχουν ήδη στήσει σκηνές.

Έχει αρχίσει να σκοτεινιάζει μα ο ερωτευμένος σπίνος συνεχίζει ακούραστος τις τρίλιες για να σαγηνεύσει το θηλυκό. Δεν ξέρω αν τα κατάφερε μ' εκείνο, οπωσδήποτε τα κατάφερε μ' εμάς.

Στο μικρό καταφύγιο θα βρούμε στοιχειώδεις ανέσεις. Απλώνουμε τους υπνόσακους; άλλοι στις διώροφες κουκέτες του ισογείου, άλλοι στο ξύλινο δάπεδο του παταριού, ανάβουμε τη λάμπα λουξ που θα φωτίσει τη βραδιά μας, βράζουμε τσάι του βουνού στο μάτι υγραερίου της κουζίνας, πλενόμαστε στον μοναδικό νιπτήρα της τουαλέτας. Τι άλλο να ζητήσει κανείς;

Το τραπέζι, στον περιορισμένο χώρο μπροστά από τις κουκέτες, έχει ασφυκτικά γεμίσει καλούδια. Καθένας αφήνει τη συνεισφορά του. Τρόφιμα λιτά, υγιεινά, φτιαγμένα

από τα χέρια μας, ελαφρά να μη βαρύνουμε γιατί αύριο μας περιμένει πορεία. Οι συνθήκες θα τα έκαναν νόστιμα, ακόμα κι αν δεν ήταν. Το τσίπουρο, βέβαια, απαραίτητο.

-Ποιος έφερε κονσέρβες ζαμπονάκι;

Ένα ζευγάρι, που έρχεται για πρώτη φορά μαζί μας, διαπιστώνει πως τα τρόφιμά του διαφέρουν σαν τη μύγα μες στο γάλα.

Το δείπνο ξεκινάει με την κλασική πρόποση: πάντα ψηλά. Το αλκοόλ κυλάει γλυκά στον ουρανόσκο, τα μάγουλα κοκκινίζουν, το κέφι ανεβαίνει, τα πειράγματα αρχίζουν.

-Ε, κάτω τα χέρια από το ζαμπονάκι! Ήρθατε όλοι οι στερημένοι και πέσατε με τα μούτρα στη λιχουδιά!

Είναι γεγονός ότι η αμαρτία έχει τη γλύκα της και το νεοφερμένο ζευγάρι νιώθει τώρα πολύ άνετα και εν-

σωματώνεται στην ομάδα σαν να γνωριζόμαστε από πάλι. Πιάνουμε το τραγούδι. Χατζηδάκης, Θεοδωράκης, Ξαρχάκος γίνονται ένα με την παρέα. Η ανάπαυση του πολεμιστή! Χαλαρώνουμε. Η κούραση της ημέρας βαραίνει τα μέλη. Ρομαντικό πλύσιμο δοντιών στο νιπτήρα κάτω από το φως του μοναδικού κεριού.

Πριν πάω για ύπνο βγαίνω να ρίξω μια νυχτερινή ματιά στον ουρανό. Τ' αστέρια φαίνονται να έχουν χαμηλώσει. Ναο γαλαξίας - πάμφωτο ποτάμι... να και η Κασσιόπη - τεράστιο W...να η μεγάλη Άρκτος - κατσαρόλα με χερούλι... να και η μικρή με τον πολικό αστέρα πλοηγό.

Θα αξιωνό κάποτε να δω το Σταυρό του Νότου με τα στράλια:

Καληνύχτα...

Ο ομαδικός ύπνος στο καταφύγιο δεν είναι δα και συγκρίσιμος με εκείνον σε πεντάστερο ξενοδοχείο, μα όταν ξυπνάω, από το πρωινό φως που μπαίνει ανεμπόδιστο από τη τζαμαρία και από τη φασαρία που κάνουν όσοι έχουν ήδη σηκωθεί, νιώθω να τον έχω χορτάσει. Μα κι αν υπάρχει κάτι κοιμισμένο ακόμα πάνω μου, ξυπνάει στην επαφή με το κρύο νερό που ρίχνω άφθονο στο πρόσωπο στην εξωτερική βρύση. Τσάι του βουνού, βουτήματα, φρούτα, ξηροί καρποί για πρωινό - τα απαραίτητα καύσιμα που μας δίνουν θερμίδες, ενέργεια, αντοχές. Η αντίστροφη πορεία αρχίζει. Μαζεύουμε τα μαγακάζια, καθαρίζουμε τα ίχνη της διανυκτέρευσης - η επόμενη ομάδα να βρει το καταφύγιο κατοικήσιμο - και κατηφορίζουμε προς το λεωφορείο που περιμένει υπομονετικά. Στην κατασκήνωση η διαδικασία αποκατάστασης του χώρου έχει προχωρήσει. Το πολύχρωμο λιβάδι έχει πρασινίσει ξανά.

Τις πρόσεξα, λουσαμένες στο πρωινό φως, αριστερά από το λεωφορείο κι ήταν σαν αποκάλυψη. Το προη-

γούμενο βράδυ - θες το λιγοστό φως, θες η κούραση, θες η βιασύνη - είχαν περάσει απαρατήρητες. Μια συστάδα από υπέργηρες αγριοκαστανιές, παράρτημα προφανώς του καστανόλογγου, που απλώνεται ως εκεί που φτάνει το μάτι στα δεξιά. Μερικά κλαδιά είχαν προλάβει να πετάξουν φρέσκα πράσινα φύλλα, τα περισσότερα γυμνά ακόμα. Είδα κάτι υποβλητικό στη στάση τους, κι αμέσως απόρησα με τον εαυτό μου. Τι ιδέα κι αυτή! Η στάση ενός δέντρου! Τα δέντρα είναι καταδικασμένα σε όρθια ακινησία! Ο νους πλημμύρισε λογοτεχνία: Μυριβήλης και η «δασκάλα με τα χρυσά μάτια». Ο νεαρός πρωταγωνιστής είναι καθηλωμένος στο κρεβάτι του νοσοκομείου, φασκιωμένος με επιδέσμους στη θέση των ποδιών που σακατεύτηκαν στον πόλεμο. Ευαισθητοποιημένος από την οριστική ακινησία που του μέλλεται, οδηγείται σε πικρούς συνειρμούς για τη μοίρα που θα μοιραστεί από δω και πέρα με τα δέντρα. Μια μοίρα ακατανόητη για κείνον, αυτονόητη για κείνα, εξίσου αντιφατική, ωστόσο. Δέντρα θεόρατα, αιωνόβια, ρωμαλέα, προσωποποίηση της υγείας και της δύναμης και να είναι καταδικασμένα να στέκονται ακίνητα στο ίδιο μέρος, μήνες, χρόνια, αιώνες κάποτε! Είναι για λύπηση! Πιο ταπεινά κι από ένα τιποτένιο μαμουνάκι!

Τούτα τα δέντρα μπροστά μου, είχαν μια κίνηση προς το νοτιά, λες και έκαναν μια απελπισμένη προσπάθεια από κάτι να ξεφύγουν, λες και κάποιος φοβερός διώκτης έτρεχε πίσω τους κι εκείνα, πάνω στον πανικό, λησμονούσαν τη μοίρα τους κι επιχειρούσαν την υπέρβαση. Τα γυμνά κλαδιά έμοιαζαν πλοκάμια που απλώνονται να εκτιναχθούν μπροστά αγνοώντας τις στριφογυριστές ρίζες που πακτώνουν το δέντρο μέσα στη γη.

Εικόνα ονειρική!

Λες και δεν ήξερα την εξήγησή!

Βοριάδες, που πνέουν στην περιοχή συχνά και σφοδρά, τα βομβαρδίζουν από τότε που ήταν νεαρά δενδρύλλια. Είναι λογικό να έχουν πάρει αυτή την κλίση.

Μα σήμερα, με μια άπνοια -δύρο των δυνάμεων της φύσης για μας τους επισκέπτες- ο ορθολογισμός παραμερίζει, να δώσει χώρο στο όνειρο.

-Θα μου τις φωτογραφίσεις;

Πήρε πολλές φωτογραφίες, να με ευχαριστήσει. Δεν αποτυπώθηκε η εικόνα που εγώ είχα δει. Ο φωτογράφος αποτυπώνει το θέμα με το μοναδικό τρόπο που το βλέπει εκείνος.

Σακιά στα ύμους, μπασοούνια, κατέλα, μακρυμάνικα πουκάμισα, αντηλιακή κρέμα - ο ήλιος σήμερα δεν αστειεύεται και πρέπει να έχουμε το νου μας. Αφετηρία το καταφύγιο. Η ανάβαση θα κρατήσει μια ώρα. Μα τι ανάβαση! Η κόντρα μεγάλη, η ανηφορία απότομη - είμαστε κοντά στην κορυφή. Το έδαφος πετρώδες. Βουνά διαμελισμένα σε ογκόλιθους, ογκόλιθοι διαμελισμένοι σε βράχια, βράχια διαμελισμένα σε πλάκες, πλάκες διαμελισμένες σε πέτρες. Προσπερνάμε πλήθος από υποβλητικούς, σχιστολιθικούς σύστασης, γκρίζους βράχους σε ποικιλία σχημάτων και σχηματισμών που δίνουν χώρο στη φαντασία να οργιάσει. Να ένας που μοιάζει ιπτάμενος δίσκος προσγειωμένος μαλακά στο έδαφος! Στα ριζά του αρχίζει η πετρόχτιστη περιφραξη. Περνάμε το άνοιγμα που χρησιμεύει για πόρτα και συναντάμε το εκκλησάκι του προφήτη Ηλία - οι θρησκείες αλληλεπικαλύπτονται. Σύντομο προσκύνημα στον περιορισμένο, σκοτεινό, υγρό, δροσερό χώρο.

Είμαστε σε απόσταση αναπνοής από το στόχο, τα 1400 μ., την κορυφή της Όχης, το Δρακόσπιτο.

Επιβλητικό και υποβλητικό!

Μας καθλώνει κι ας το 'χουμε δει ξανά και ξανά!

Κάθε φορά κάτι καινούργιο υπάρχει να παρατηρήσουμε.

Χαζεύουμε τις τεράστιες πέτρες που οικοδομούν ένα τυπικό δείγμα μεγαλιθικής αρχιτεκτονικής προελληνικής περιόδου. Στο άνοιγμα της πόρτας γίνεται εμφανές το πάχος της τοιχοποιίας που ξεπερνάει το ένα μέτρο. Οι παράλληλες πλάκες έχουν τοποθετηθεί επάλληλα ώστε να δημιουργήσουν τη στέγη που όμως δεν άντεξε το πέρασμα των αιώνων και έχει καταρρεύσει στο κέντρο. Από το άνοιγμα που δημιουργήθηκε ορμάει το φως που σε διαφορετική περίπτωση θα είχε κλειστεί ερμητικά απ' έξω. Μετά το θαυμασμό ακολουθούν τα αναπάντητα ερωτηματικά και οι εύλογες εικασίες. Ποιος συνδυασμός τέχνης και τεχνικής καταφέρει να αντιμετωπίζει τα στατικά προβλήματα που συνεπάγεται η χρήση τέτοιων τεράστιων λίθων; Πόση ακρίβεια στην κατασκευή μπορούσε να επιτευχθεί με τα περιορισμένα τεχνικά μέσα της εποχής; Τι σκοπό εξυπηρετούσε ένα τέτοιο οίκημα; Η επικρατέστερη εκδοχή το θέλει αρχαίο ιερό του Ηρακλή, προστάτη των λατόμων. Εκεί ψηλά που ήταν χτισμένο μπορούσαν, σηκώνοντας τα μάτια, να το ατενίζουν και να παίρνουν κουράγιο για να συνεχίζουν τη σκληρή δουλειά. Θα μπορούσε όμως εξίσου καλά να είναι φρουκτωρία ή κατάλυ-

μα της ρωμαϊκής φρουράς των λατομείων. Η λαϊκή παράδοση βέβαια δεν δίστασε να το συνδέσει με δράκου - ήταν οι μόνοι που θα μπορούσαν να κουβαλήσουν πέτρες-γίγαντες - κι έπλασε δροσερές ιστορίες για έρωτες, ζήλιες και ανταγωνισμούς. Το περιεργάζομαστε από έξω και από μέσα, το φωτογραφίζουμε, ανταλλάσσουμε απόψεις... Στον περίβολο θα ποζάρουμε για την ομαδική φωτογραφία που θα δημοσιευτεί στις τοπικές εφημερίδες.

Είμαστε έτοιμοι να πάρουμε το μονοπάτι της καθόδου, από την άλλη πλευρά του βουνού. Έτσι ενώ ξεκινήσαμε από το Νότιο Ευβοϊκό θα καταλήξουμε στο Αιγαίο. Μέσα στο Σαββατοκύριακο θα έχουμε διασχίσει την Εύβοια κάθετα στον κατά μήκος άξονά της. Κατεβαίνουμε τρέχοντας σαν κατσίκια. Η κατάβαση δεν κουράζει καρδιά και πνευμόνια, καταπονεί όμως γάμπες και τετρακέφαλους, φθείροντας τα αμορτισέρ των γονάτων καθώς πρέπει να ελεγχουμε συνεχώς το φρενάρισμα. Ειδικά σήμερα που οι σάρες γλιστρούν. Σε αρκετά ανήλιαγα σημεία οι πρόσφατες νεροποντές έχουν αφήσει τα ίχνη τους και οι πέτρες δεν έχουν ακόμα στεγνώσει.

Μπροστά μας το Αιγαίο στραφαλιρίζει εκτυφλωτικό. Ο χθεσινός Ευβοϊκός θυμίζει, μπροστά του, φτωχό συγγενή.

Στην είσοδο του φαραγγιού - όταν η κορυφή μοιάζει πια απόμακρη - η ομάδα ανασυγκροτείται και ενώνεται με τους υπόλοιπους που, εναλλακτικά, προτίμησαν την άνεση ενός ξενοδοχείου στην Κάρυστο και θα περπατήσουν μαζί μας το Δημοσάρι.

Οι γύρω πλαγιές αντιλαλούν ήχους από τροκάνια. Κατσίκια και πρόβατα, κοπαδιαστά, βόσκουν με τη χαρά της πρώτης μέρας. Οι βοσκοί τήρησαν και φέτος την παράδοση που θέλει ν' αφήνουν τα χειμαδιά και ν' ανεβαίνουν στα ψηλάματα στη γιορτή του Αγίου Κωνσταντίνου.

Κατεβαίνουμε την τοιμεντένια σκάλα. Η επένδυση των σκαλοπατιών με πλάκες Καρύστου είναι μια προσπάθεια να εξωραϊστεί η άθλια παρέμβαση στα πλαίσια της τουριστικής αξιοποίησης του φαραγγιού. Χάθηκε ένα ωραίο παραδοσιακό λιθόστρωτο: Δεν μπορώ να αποφύγω οργανωμένες σκέψεις. Όσο περισσότερο μπετόν, τόσο περισσότερο κέρδος για εργολάβους, υπεργολάβους, μηχανικούς, αναδόχους... Αυτή είναι η Ελλάδα! Πώς να βάλεις στη ζυγαριά τα πλεονεκτήματα του οικοπέδου που μας έλαχε, με τα μειονεκτήματα του οικοδομήματος που στήσαμε; Βάζω φρένο στο θυμό μου! Δεν θέλω με τίποτα να χαλάσω τη φωτεινή μου διάθεση.

Πολύ περισσότερο που το άγριο, γυμνό, άνυδρο τοπίο, χωρίς να μας προσειδοποιήσει με κάποιο μεταβατικό στάδιο, έχει μετατραπεί σ' έναν καταπράσινο παράδεισο.

Α, αυτό το πολυποίκιλο, εναλλασσόμενο, απρόβλεπτο ελληνικό τοπίο!

Που δεν σε αφήνει να πλήξεις.

Που ξετρελαίνει τους Ευρωπαϊούς πεζοπόρους, εξοικειωμένους με τη βαρετή επανάληψη των πανέμορφων, κατά τα άλλα, τοπίων τους.

Που σε κάνει ν' αναρωτιέσαι: μα πού πήγαν οι σάρες, πού χάθηκαν οι πέτρες, πώς φύτρωσε το χορτάρι, πώς πρασίωσε ο τόπος, πώς άλλαξε η βλάστηση;

Ξεδιψάμε στην πηγή με τα πλατάνια που ναρκισσεύονται με το νωπό πράσινο φύλλωμα, που απέκτησαν πρόσφατα, σε πλήρη τονική αντίθεση με το εκρηκτικά σκούρο πράσινο του πυκνόφυλλου κισσού, που αγκαλιάζει τους κορμούς σαν δροσερή γούνα αντανακλώντας το φως με την εκτυφλωτική του στιλπνότητα. Εδώ συναντάμε και λάσπες. Ενοχλητικές και επικίνδυνες. Περπατάμε προσεχτικά αξιοποιώντας τα μαστούνια και επιλέγοντας το καταλληλότερο σημείο για να πατήσουμε. Όχι για πολύ ευτυχώς.

Το μονοπάτι είναι καθαρό, φροντισμένο, ελαφρά καταφορικό και τα πέλαματά μας, που τλαιπωρήθηκαν από τους κραδασμούς της πέτρας, ανακουφίζονται πατώντας τη μαλακωσιά του φυσικού χλοοτάπητα. Δεξιά κι αριστερά άναρχη, οργανιστική βλάστηση - φτέρες κυρίως, σ' όλη την ακμή της νιότης τους, με ύψος που συνήθως ξεπερνάει το γόνατο, αλλά κάποτε ψηλώνουν τόσο που δημιουργούν μια αίσθηση ζούγκλας.

Περπατάμε χωμένοι στη βλάστηση, χωρίς ανοιχτό ορίζοντα και μόνο σε κάποιο σημείο το τοπίο ξανοίγει κι απλώνονται μπροστά μας καταπράσινες οι απέναντι πλαγιές. Καταπράσινες ναι, αλλά όχι ενιαία μονοχρωματικές. Δεκάδες χρωματικοί τόνοι σε αρμονική αντίθεση, από τον πιο αγνό ως τον πιο σκούρο, από τον πιο φωτεινό ως τον πιο βαθύ, κάνουν τον πίνακα που βλέπουμε απέναντι μονόχρωμο, αλλά όχι μονότονο.

Κι ενώ, χωρίς αμφιβολία, πρωταγωνιστεί το πράσινο, την παράσταση κλέβουν κάποιοι δεύτεροι ρόλοι.

Το κίτρινο των σιάρτων

Το λιλά του αγριομπίζελου

Το φωσφοριζέ φούξιτα του αγριογαρύφαλλου εκτυφλωτικό σαν μαρκαδόρος επισήμανσης, αλλά όχι φτηνό.

Το μωβ μιας άγριας ορχιδέας.

Το γαλάζιο της λιβελούλας που ακροβατεί πάνω στο νερό αφήνοντας ίχνη που έχουν την αρμονία γεωμετρικής καμπύλης.

Το κίτρινο-πράσινο-γάλανο μιας σαύρας που λιάζεται πάνω στην πέτρα.

Έχω μείνει μόνη. Έτυχε, δεν το επεδίωξα. Η πορεία είναι εύκολη και η συνοχή της ομάδας δεν είναι αναγκαστικά σφιχτή. Είμαστε όλοι μέσα στο φαράγγι, δεν υπάρχει παρά μία έξοδος. Μια τεράστια καφέ πεταλούδα με πορτοκαλιές βούλες, που έχει στρογγυλοκαθίσει στο μωβ άνθος του βατόμουρου, δεν τρόμαξε από τη διακριτική παρουσία μου και με εμπιστεύτηκε. Την παρακολουθώ καθώς ανεμίζει τα φτερά με αρμονικές κινήσεις μπαλαρίνας, κάνει μια αργή στροφή γύρω από τον άξονά της και πετάει στο διπλανό λουλούδι για να επαναλάβει τη διαδικασία. Είναι βεντέτα και το ξέρει. Σπάνια λυπάμαι που αποφεύγω το βάρος της φωτογραφικής μηχανής.

Το μονοπάτι ακολουθεί την κατεύθυνση του ρέματος που είναι ο σταθερός πλοηγός της πορείας. Όχι πάντα δίπλα του, όμως. Άλλοτε αρκούμαστε ν' ακούμε από ψηλά τη βουή του, κάποτε το προσεγγίζουμε. Ορμητικό και θορυβώδες στα σημεία με μεγάλη κλίση, ράθυμο και νυσταγμένο λιμνάζει στα επίπεδα. Στο πετρόσκαλο περπατάμε πάνω στις άσπρες πέτρες φυτεμέ-

νες λες στο έδαφος σαν φυσικά σκαλοπάτια που έχει γλείψει και λειάνει η ορμή του νερού. Αριστερά μας σχηματίζονται διαδοχικοί αφρισμένοι καταρράχτες που καταλήγουν σε πρασινογάλαζες γούρνες προκλητικές για μια βουτιά. Κάποιοι τολμούν την ευεργετική ψυχρολουσία, για ν' απολαύσουν μετά τη θαλπωρή του ήλιου ξαπλωμένοι, με τα μάτια κλειστά, πάνω στις κατάλευκες επίπεδες πλάκες.

Γιατί όλα τα ωραία τελειώνουν γρήγορα: Τρεις ώρες μετά, στην έξοδο του φαραγγιού, αναλογίζομαι με τρόμο το αντίτιμο της ηδονής: μια ώρα περπάτημα στο σκονισμένο χωματόδρομο, που προς το τέλος γίνεται άσφαλτος μέχρι να βγούμε στη θάλασσα. Και να 'να ντάλα μεσημέρι, ο ήλιος ψηλά και τα βαριά μπουτάκια εντελώς ακατάλληλα για αμαξιτό δρόμο. Μα έχουν γνώση οι φύλακες. Υπάρχει ήδη σχέδιο αποφυγής της ταλαιπωρίας και μπαίνει άμεσα σε εφαρμογή. Στο μικρό συνοικισμό Λενοσαίοι στην αρχή του χωματόδρομου, βλέπουμε το παρκαρισμένο αυτοκίνητο. Ο ιδιοκτήτης του ασχολείται με το τάισμα των ζωντανών. Οι διαπραγματεύσεις είναι συνοπτικές. Το βασίλειό μου για ένα άλογο. Πολύ περισσότερο για τα εκατό άλογα του αγροτικού. Δεκαπέντε από μας πηδάμε στην καρότσα και ταξιδεύουμε με χλιδή. Οι σύντροφοι που περπατάνε κάτω από τον ήλιο μας κοροϊδεύουν: ορειβάτες της πεντάρας. Εμείς αντιγυρίζουμε την κοροϊδία: ορειβάτες της ασφάλτου. Σε κάποια στροφή εμφανίζεται επιτέλους το γαλάζιο. Το ρέμα χύνεται μαλακά στην άκρη της παραλίας κι εμείς σπεύδουμε να το μμηθούμε.

Κολυμπάμε να βήσουμε την κάβα, να καθαρίσουμε από τον ιδρώτα και τη σκόνη, να νιώσουμε την πληρότητα εκείνου που τα έχει καλά με το σώμα του. Το πα-

γωμένο νερό τόνώνει τους ταλαιπωρημένους μας και η ευεξία διώχνει την κούραση. Ξεπλενόμαστε στο ποτάμι να φύγει και το αλάτι. Τώρα δικαιούμαστε ένα κανονικό γεύμα στο ταβερνάκι. Στη Νότια Εύβοια βρισκόμαστε πώς να μην στρώσουμε έναν καβοντορίτικο; Η ταβερνιάρισα απορεί.

-Πώς τον ξέρετε το χορό μας;

Αντί γι' απάντηση την βάζουμε στον κύκλο.

Στο ταξίδι της επιστροφής οι περισσότεροι το ρίχνουμε στον ύπνο.

Είναι αργά όταν φτάνουμε.

Βιαστικές καληνύχτες.

Αύριο καθέννας έχει ν' αντιμετωπίσει την καθημερινότητά του.

Ένα χρόνο μετά (Μάιος 2013): Ο ΕΟΣ Χαλκίδας διαφοροποίησε και εμπλούτισε την κλασική και δημοφιλή πορεία στο φαράγγι Δημοσάρη. Το απόγευμα του Σαββάτου η ομάδα κατέβηκε το φαράγγι του αγίου Δημητρίου που καταλήγει στη σπάνιας ομορφιάς ομώνυμη παραλία με τα γαλαζοπράσινα νερά. Η διανυκτέρευση έγινε σε σκηνές στη γειτονική παραλία Καλιανού. Το πρωί της Κυριακής η ομάδα ανέβηκε το Δημοσάρη αξιοποιώντας για πρώτη φορά το μονοπάτι που διανοίχτηκε και που οδηγεί από την παραλία στον οικισμό Λενοσαίοι αποφεύγοντας έτσι το χωματόδρομο.

Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο blog «Γιούλια Ολόμπαβα» της Ρένας Ραφομανίκη μέλους του ΕΟΣ Χαλκίδας.

Υπεύθυνος: Γιάννης Χολέβος www.kayakmetavasi.gr info@kayakmetavasi.gr τηλ: 6944 656 029

ΚΑΥΑΚ (αρχαρίων, μέσου επιπέδου, προχωρημένων, experts, playboat, ποτάμια στο εξωτερικό κ.α.)

ΣΧΟΛΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ορειβατικών νερών της Rescue 3 International!

ΣΧΟΛΕΣ ΟΔΗΓΩΝ RAFTING & πιστοποιήσεις της Διεθνούς Ομοσπονδίας rafting